

Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Εκπαίδευση (1993 - 2011)

Περιφερειοποίηση: Μία ακόμη διαμεσολάβηση

Του κ. Μανώλη ΑΛΕΞΑΚΗ

Εισαγωγή*

Η μελέτη μας εστιάζει στην περίοδο από τη Συνθήκη του Μάαστριχτ κι έπειτα, δεδομένου ότι η Εκπαίδευση, από κει και στο εξής αποτελεί αντικείμενο πολιτικής που χαράσσεται προκειμένου να διαμορφωθεί ένα κοινό πλαίσιο εφαρμογής από τα Κράτη Μέλη. Όπως αναφέρεται¹ στη μελέτη για το ζήτημα της Περιφερειοποίησης και της Κυβερνησιμότητας, η Εκπαίδευση ειδώθηκε ως ο χώρος μέσα από τον οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί, κυρίως το ζήτημα της ταξινόμησης των επαγγελματικών προσόντων, (κατάρτιση, επαγγελματική εκπαίδευση), και της ανεργίας στη συνέχεια.

Το ζήτημα της Περιφερειοποίησης ως κεντρική πολιτική επιλογή, ακολουθεί μια πορεία κάθε άλλο παρά ευθύγραμμη και ομαλά επιταχυνόμενη. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί φυσικό, μια που θέτει υπό αναθεώρηση το ρόλο του Κέντρου και βεβαίως των Κρατών - Μελών. Η σχέση αυτή στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αμιγώς ανταγωνιστική. Η συγκέντρωση εξουσιών συσπειρώνει συμφέροντα και εδραιώνει σχέσεις εξουσίας που αντιστρατεύονται την αποκέντρωση. Οι ανταγωνισμοί αυτοί σχηματοποιούνται σε τέσσερα επίπεδα που διεκδικούν, παραμερίζονται, υποτιμώνται ή και επιστρατεύονται, ανάλογα με την περίπτωση και τις δυναμικές που αναπτύσσονται. Σε πρώτο επίπεδο βρίσκουμε τα όργανα της Ε.Ε. και κυρίως την Επιτροπή η οποία διεκδικεί να είναι ο προνομακός συνομιλητής με τις Περιφέρειες. Σε δεύτερο επίπεδο τα Κράτη - Μέλη τα οποία θεωρούν φυσικό τους δικαίωμα να καθορίζουν το ρόλο των Περιφερειών. Μιλάμε για έναν άξονα που προκαλεί δυναμικά αντίθετες τάσεις. Έπεται σε ένα επόμενο, τρίτο επίπεδο η μορφή των Περιφερειών και η σχέση τους με τους φορείς που δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο - το τέταρτο - και που καλούνται να επιβεβαιώσουν ή όχι τις πολιτικές αφού εκεί εκ των πραγμάτων μετριέται η αποτελεσματικότητά τους.

Η Ε.Ε., ως μόρφωμα υπερεθνικό αποκεντρώνει και διαχέει πολιτικές που καλούνται να εφαρμόσουν τα Κράτη - Μέλη. Η εφαρμογή αφορά κυρίως ένα υποεθνικό, Περιφερειακό πεδίο. Οπότε διπλά διαμεσολαβημένες πολιτικές φτάνουν στις Περιφέρειες.

* Εισήγηση στο 21ο Σεμινάριο Ελλήνων Εκπαιδευτικών της Δυτικής Ευρώπης (βλ. σ. 82 του ανά χείρας τεύχους).

1. Αλεξιάκης Μανώλης, Διαιριβή, Ευρωπαϊκή Πολιτική για την Γενική Εκπαίδευση: Πολιτικά Προτάγματα, ζητήματα Περιφερειοποίησης και Κυβερνησιμότητας.

Ακόμη θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας δυο στοιχεία. Το πρώτο είναι πως στο διάστημα αυτό (1993 – 2011) συμβαίνουν πολύ σημαντικές αλλαγές στο παγκόσμιο επίπεδο στον τομέα που μελετούμε της Εκπαίδευσης. Το δεύτερο έχει να κάνει με την ίδια τη μορφή της Ε.Ε. που αλλάζει εντελώς γεωγραφική, θεσμική και πολιτική διάσταση. Δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας πως τα Κράτη – Μέλη της υπερδιπλασιάζονται και οι εσωτερικές και πολιτικές ισορροπίες επαναπροσδιορίζονται. Αν σε αυτή την παραμετροποίηση προστεθεί και το γεγονός πως η ίδια η Περιφερειακή συγκρότηση και οι δυνατότητες, χάραξης ή μη, πολιτικής από τις Περιφέρειες των διαφόρων Κρατών Μελών, μεταβάλλονται, κινούμενες από χώρες που έχουν ένα αμιγές Ομοσπονδιακό σύστημα (Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο) σε ένα εξόχως αποκεντρωμένο σύστημα (Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο, και Ισπανία) ως ένα εντελώς συγκεντρωτικό (Ελλάδα, Ιρλανδία, Γαλλία) μπορούμε να συνθέσουμε το σύνολο των παραμέτρων που επηρεάζουν την Περιφερειοποίηση της Πολιτικής στην Εκπαίδευση και να αντιληφθούμε την πολυπλοκότητά του.

Οι ασυμμετρίες αυτές πολλαπλασιάζονται με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου αν έρθουμε στο χώρο των εκπαιδευτικών συστημάτων των Κρατών – Μελών της Ε.Ε.. Ας κρατήσουμε εξ αρχής το γεγονός πως η εκπαίδευση έχει μείνει εκτός αρμοδιότητας της Ε.Ε. Η εκπαίδευση αποτελεί υπόθεση των Κρατών Μελών δεδομένου ότι εξυπηρετεί σε ένα μεγάλο βαθμό, εθνικές πολιτικές, κάτι που αποκλείει την ενιαία Ευρωπαϊκή της προσέγγιση και στρατηγική². Θα πρέπει να περιμένουμε ως το σχεδιασμό «Ευρώπη 2020», για να δούμε, μέσα στο κλίμα της Παγκόσμιας Κρίσης του 2008, κείμενα που θέτουν ρητά ως πεδίο δράσης της Ε.Ε. την εκπαίδευση³. Τα Κ-Μ στα κείμενα της Ε.Ε. καλούνται να «εξασφαλίσουν δίκαια συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ... να μειώσουν τους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε εκπαιδευτική μειονεξία».

Εργαλεία Άσκησης Περιφερειακής Πολιτικής

Ας ανατρέξουμε στα εργαλεία που η Ε.Ε. θεσμοθέτησε προκειμένου να υλοποιήσει τις πολιτικές της επιλογές. Αναφερόμαστε κυρίως στην πολιτική Συνοχής που στοιχειοθετεί την κατ' εξοχήν Περιφερειοποίηση. Η πολιτική της συνοχής επιστρατεύθηκε για να συμβάλει στον περιορισμό των ανισοτήτων ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές Περιφέρειες παρεμβαίνοντας τόσο στο επίπεδο των υποδομών, όσο και στο επίπεδο των κοινωνικών προβλημάτων. Το βασικό σκεπτικό της συνοχής, εισάγει στην ουσία της λογικής της περιφερειοποίησης. Αξιοποιώντας τις δυνατότητες ανάπτυξης που υπάρχουν σε όλες τις περιοχές, η πολιτική της συνοχής - επικουρικότητας μπορεί να βελτιώσει τη γεωγραφική ισορροπία της οικονομικής ανάπτυξης και να αυξήσει τους ρυθμούς της στο σύνολο της Ε.Ε. Κάθε νέα πολιτική περίοδος συνοδεύεται με τους αντίστοιχους προϋπολογισμούς, ενώ προσδιορίζονται οι στόχοι – προτεραιότητες⁴.

Εν όψει των όσων προαναφέραμε στο πλαίσιο της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισσαβόνας, για την ανάπτυξη και την απασχόληση, από τα προγράμματα που συγχρη-

2. Αλεξάκης Μανόλης Διατριβή, ό.π.

3. Συμπεράσματα Συμβουλίου της 11ης Μαΐου 2010 (2010/C 135/02).

4. Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ 1080/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουλίου 2006 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και την κατάρτιση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ 1783/1999 Βλέπε τροποποιητική πράξη (s).

ματοδοτούνται στο πλαίσιο της πολιτικής της συνοχής διατίθενται πόροι για τις ακόλουθες τρεις προτεραιότητες:

- βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης, της εξασφάλισης επαρκών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και της διατήρησης των περιβαλλοντικών τους δυνατοτήτων,
- ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης, μέσω της έρευνας και της καινοτομίας, περιλαμβανομένων και των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας,
- δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την προσέλκυση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας ή την ενθάρρυνση για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας, με στόχο την ανάπτυξη.

Όπως διαπιστώνουμε η κατάρτιση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων διατρέχουν και τις τρεις προτεραιότητες της πολιτικής συνοχής. Άρα παραπέμπουν υπό την ευρεία έννοια του όρου, στην εκπαιδευτική πολιτική της Ε.Ε. Είναι γεγονός πως με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών ο τομέας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης μπορεί να έχει το ρόλο του οχήματος για να βελτιθούν οι παράγοντες υστέρησης - απομόνωσης μιας περιοχής.

Τα εργαλεία που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην Περιφερειοποίηση στο χώρο της Εκπαίδευσης, είναι το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής, όπως γίνεται καθαρό ήδη από το πεδίο εφαρμογής των ενισχύσεων, όσον αφορά τους στόχους «Σύγκλιση», «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση» και «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», ο στόχος τους είναι να συμβάλουν στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Για το σκοπό αυτό προτείνεται τα επιχειρησιακά προγράμματα των κρατών μελών με στόχο τον εκσυγχρονισμό και τη διαφοροποίηση των περιφερειακών οικονομικών δομών να εστιάζουν κυρίως στους ακόλουθους τομείς, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με την εκπαίδευση:

- έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη(Ε και Τ.Α),
- κοινωνία της πληροφορίας

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 μπροστά στην προοπτική του Μάαστριχτ, ξεκίνησε μια διαμάχη για το ποιος θα μπορούσε να δώσει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στις επενδύσεις της Ε.Ε. η Επιτροπή ή τα Κράτη Μέλη, δίνοντας στις περιφερειακές χρηματοδοτήσεις τη διάσταση που απαιτούνταν. Η «αλληλεγγύη» και η «συμπληρωματικότητα» ήταν δυο έννοιες που διασφάλιζαν την εμπλοκή των Περιφερειακών και των Τοπικών Αρχών, ήδη από το 1988. Αυτό ενισχύθηκε με τη σχεδίαση και την εμπλοκή σε πολύπλοκα πολύ-τομεακά προγράμματα από τη μια και εθνικές στρατηγικές από την άλλη, κάτω από τον έλεγχο της Πρωτοβουλίας της Επιτροπής (Commission controlled Community Initiative Programmes) τα οποία είχαν ως ομάδες στόχο, υποεθνικά επίπεδα.

Για την υποστήριξη αυτής της πρωτοβουλίας, το 1988 γύρω από τον Πρόεδρο Ντελόρ συγκροτήθηκε μια μικρή πολιτική ομάδα με σκοπό να ισορροπήσει το Μονοπώλιο των Κρατών – Μελών, με την πολιτική κατεύθυνση της Επιτροπής. Τα «πακέτα Ντελόρ», δείχνουν να αναγνωρίζουν αυτό το ζήτημα και να ενισχύουν τις Περιφέρειες. Το πνεύμα τους ήταν να προωθήσουν την κοινωνική και την οικονομική συνοχή με την ενίσχυση των περιφερειακών παικτών και να τους ενισχύσουν ως παράγοντες συνεργασίας απέναντι

στις εθνικές κυβερνήσεις και την κυριαρχία τους επί της Περιφερειακής πολιτικής⁵. Αν και θεωρητικά η μεταρρύθμιση επέτρεπε τη διακυβερνητική επέκταση σε περιφερειακό επίπεδο, στην πράξη τα Κράτη – Μέλη κράτησαν τη δυνατότητα σχεδιασμού και διαμεσολάβησης στην εμπλοκή των Περιφερειών τους.

Προς αυτή την κατεύθυνση στόχευε και η δημιουργία της DGXXII, της Διεύθυνσης Δομικών Παρεμβάσεων (Coordination of Structural Interventions). Στην ίδια λογική επιχειρήθηκε να διαφοροποιηθεί ο ρόλος της DGXVI (Regional Policy) σε σχέση με τα Κράτη – Μέλη. Όμως στα 1992 η DGXXII διαλύθηκε. Τότε το στοίχημα της «πολυεπίπεδης διακυβέρνησης» εκφράστηκε από την ίδια την Επιτροπή. Εκείνη προσπάθησε να περιγράψει την Περιφερειακή της αποστολή⁶ κάτι που διήρκεσε ελάχιστα, γιατί μετά το 1993 η εξουσία επέστρεψε επί της ουσίας στα Κράτη – Μέλη⁷.

Η Επιτροπή απομακρύνεται περισσότερο από τη διαχείριση των χρηματοδοτικών πηγών με τη μεταρρύθμιση του 1999, όπου τα Κράτη Μέλη μπορούν να θέσουν τους δικούς τους κανόνες, κρατώντας στην αποκλειστική αρμοδιότητά τους την πολιτική της συνοχής (European Council Regulation, 1999). Και φυσικά κάθε Κράτος – Μέλος, έχει τη δική του εμπειρία, παράδοση και θεσμική προσέγγιση στο ζήτημα της σχέσης του με τις Περιφέρειές του. Σε κάθε περίπτωση είναι εκείνο που αποφασίζει ποιο ρόλο θα δώσει και πως θα αξιοποιηθούν οι πόροι που προορίζονται για την Περιφερειακή Πολιτική.

Η παρατήρηση αυτή επιβεβαιώνεται και από το γεγονός πως ο ρόλος που η Ε.Ε. επιφυλάσσει στην Επιτροπή των Περιφερειών, είναι εκείνος ενός σώματος που περιορίζεται στην «έκφραση γνώμης». Το κατώτερο επίπεδο της Επιτροπής των Περιφερειών ενισχύθηκε πρόσκαιρα από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και της Νίκαιας και με τη Λευκή Βίβλο όπου η «ρητορική» της ανάγκης για μια αποτελεσματική πολυεπίπεδη συμμετοχή, που προωθεί την περιφερειακή και την τοπική κυβερνησιμότητα⁸ βρίσκεται πολύ ψηλά ως προτεραιότητα.

Ως παράδειγμα μπορούμε να αναφέρουμε πως στην περίοδο 2000 – 2006, το συνολικό ποσό που αποδόθηκε στην Περιφερειακή Πολιτική ήταν 213 δισ. Ευρώ. Από αυτά τα 195 ήταν δομικές χρηματοδοτήσεις που πέρασαν από τον έλεγχο των Κρατών – Μελών, αν και το 69,7% κατευθύνθηκε σε Περιφέρειες του Στόχου 1⁹. Την περίοδο αυτή η Ευρωπαϊκή Σύνοδος του Βερολίνου το Μάρτιο του 1999 είχε κατευθύνει ένα μεγάλο μέρος των χρηματοδοτήσεων αυτών στις υπό ένταξη χώρες της Ανατολικής Ευρώπης¹⁰.

Σαφώς υπάρχει μια διαφοροποίηση ανάλογα με το βαθμό αποκέντρωσης και τη δυνατότητα χάραξης πολιτικής των Περιφερειών με βάση το θεσμικό τους ρόλο¹¹. Αλλά η τάση αυτή είναι που υπερισχύει. Ξέρουμε βέβαια πως αρκετές από τις Περιφέρειες, την περίοδο εκείνη αδυνατούσαν να αξιοποιήσουν και να διαχειριστούν, ένεκα της θεσμικής τους αδυναμίας, τις πηγές αυτές χρηματοδότησης και τις ευκαιρίες που οι μεταρρυθμί-

5. Hooghe, L., *Cohesion Policy and European Integration*, Oxford Press, 1996;1997, p. 92-93

6. Hooghe and Marks, 2001: 85-86.

7. Bache, *Multilevel governance and European Integration*, Oxford Univ. Press, 1998, p. 81-90.

8. European Commission 2001e 428:12.

9. European Council Regulation (1999), chpt I, art. 1, chpt II, art. 3, art. 7(1), art. 7 (2) and annex

10. Η Μεγάλη Διεύθυνση αποφασίστηκε στο Συμβούλιο του Ελσίνκι το Δεκέμβριο του 2000.

11. Keating and Hooghe, *Multi level Governance and Institutional Change*, Pearson, 1996, pp. 224-6.

σεις του Ντελόρ τους προσέφεραν¹². Βέβαια μια πολύ σημαντική παράμετρος που αξίζει να τονιστεί, είναι σε πιο βαθμό οι Περιφέρειες αυτές διέθεταν την τεχνοκρατική αλλά και τη διοικητική ωριμότητα προκειμένου να κατορθώσουν να αξιοποιήσουν τους πόρους αυτούς. Μένει επίσης να ελεγχθεί η ίδια η αποτελεσματικότητα των δράσεων που χρηματοδοτήθηκαν την περίοδο αυτή. Αυτή η προσέγγιση πέρασε λίγο αργότερα και στο πρόχειρο σχέδιο του Συντάγματος¹³.

Γενικότερα στο διάστημα αυτό μπορεί κανείς να διαπιστώσει μια σύγκρουση ανάμεσα στην Επιτροπή και στα Κράτη-Μέλη (Συμβούλιο). Δεν μπορούμε να ξέρουμε αν το ενδιαφέρον της Επιτροπής είναι αμυγές ή αν απλώς η ενίσχυση των Περιφερειών θεωρήθηκε ως το όχημα μείωσης της δύναμης και της εξουσίας των Κ-Μ.

ΒΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ;

Ιστορική Αναδρομή

Ας δούμε όμως την πρόοδο της πολιτικής παρουσίας της Εκπαίδευσης πριν από το Μάαστριχτ¹⁴

- 1951 – 1963, Περίοδος της αφετηρίας (Συνθήκη της Ρώμης και του Παρισιού), άρθρ. 128.

- 1963 – 1976, Φάση της συγκρότησης (Γενικές αρχές για την Κατάρτιση και την Εκπαίδευση), απόφαση 63/226.

- 1976 – 1992, Φάση της Εμπέδωσης, (CEDEFOP, SEDOC).

- 1992 – σήμερα, Φάση της εξάπλωσης, (Συνθήκη Μάαστριχτ – Συνθήκη της Λισαβόνας – Αναθεωρημένη Συνθήκη της Λισαβόνας, Ευρώπη 2020).

Μια φράση του Field, (1997, p.97), αποδίδει την όλη πορεία της Εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ε.Ε. με τον πιο εύστοχο τρόπο: «Ανάμεσα στο 1957 ως το 1992, κάθε πρόταση της Επιτροπής βρισκόταν μπροστά σε αμφισβητήσεις πρώτα από τα Κράτη Μέλη και τις ενέργειες του Συμβουλίου, αλλά και σε μια σειρά ανεξάρτητα νομικά ζητήματα, που ανέκυπταν στις προτάσεις της Ένωσης».

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΟΤΑΓΜΑΤΑ

Για πρώτη φορά η Συνθήκη του Μάαστριχτ αναφέρεται στη δυνατότητα «υποστήριξης της γενικής εκπαίδευσης, στην ενίσχυση των δράσεων και στην εδραίωση της συνεργασίας ανάμεσα στα Κράτη – Μέλη»¹⁵. Βεβαίως η πολιτική για την «κατάρτιση και την επαγγελματική εκπαίδευση, έχει κατοχυρωθεί από το 1975, και τις αποφάσεις του Δικαστηρίου, οπότε απλώς επιβεβαιώνεται η ανάγκη να «προχωρήσουμε ακόμη περισσότερο»¹⁶. Η πολιτική αυτή συμπληρώθηκε και προχώρησε με μια σειρά κείμενα, το πρώτο από τα οποία ήταν η Λευκή Βίβλος το 1996, για την Κατάρτιση και την Επαγγελματική Εκπαίδευση, η οποία στην ουσία ανοίγει το δρόμο για την παρέμβαση στη διδασκαλία και την εκμάθηση, καθώς εισάγει το Πλαίσιο Προσόντων και το Europass. Ακόμη, τονί-

12. Balley and De Propriis, 2002.

13. European Convention (2002), art. 7,8 and 23.

14. Ertl Hubert – Phillips David, *Implementing E.U. Education and Training Policy*.

15. Συνθήκη του Μάαστριχτ αρθρ. 126/1.

16. Συνθήκη του Μάαστριχτ αρθρ. 127/1.

ζεται η ανάγκη για επένδυση στις νέες τεχνολογίες, στην αξιοποίηση του διαδικτύου και την ενίσχυση της κινητικότητας.

Εκείνο το οποίο διαπιστώνουμε είναι πως μετά τη Στρατηγική της Λισαβόνας υποχωρεί η αντίσταση των Κρατών – Μελών, έστω κι αν επίσημα δε δηλώνεται σε κανένα κείμενο, προκειμένου να μείνει η εκπαίδευση στην «απόλυτη» αρμοδιότητά τους. Τα εισαγωγικά είναι δικά μας, γιατί από τη Λισαβόνα και έπειτα μπορούμε επί της ουσίας να μιλάμε για «Εκπαιδευτική Πολιτική της Ε.Ε.». Αυτό συμβαίνει γιατί τα Κράτη – Μέλη, έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά και σημαντικά ζητήματα στο χώρο της εκπαίδευσης. Οι συνθήκες έχουν αλλάξει, η ανεργία ανεβάζει συνεχώς τα ποσοστά της. Η ανταγωνιστικότητα ανάμεσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, η διαδικασία της Bologna και οι ταξινομήσεις της PISA, αποτελούν μια πραγματικότητα που δεν μπορεί να αγνοηθεί. Άρα τα Κράτη – Μέλη καλούνται να προχωρήσουν σε μεγάλες και δομικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να καλύψουν τις αδυναμίες και τις αστοχίες, τις ασυγχρονίες και γιατί όχι τις καθυστερήσεις που σημειώνονται στην εκπαίδευση.

Απαιτούνται ως εκ τούτου τεράστιες δαπάνες στο επίπεδο των εξοπλισμών των σχολικών μονάδων, τόσο της γενικής, όσο της τεχνολογικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που οι νέες τεχνολογίες προσφέρουν, αλλάζει το τοπίο, προκαλώντας πολύ σημαντικές ανακατατάξεις, στον τρόπο οργάνωσης και στις μεθόδους διδασκαλίας. Από την άλλη χώρες που υιοθέτησαν καινοτόμες προσεγγίσεις, εμφανίζουν θετικά αποτελέσματα, όχι μόνο στο επίπεδο των στατιστικών, αλλά και σε εκείνο των πρακτικών αποτελεσμάτων, (απασχόληση, επιμόρφωση, ανάπτυξη, κ.τ.λ.). Όλα αυτά δημιουργούν ένα νέο τοπίο στο οποίο τα Κράτη – Μέλη αδυνατούν να ανταποκριθούν και πάντως ζητούν ενίσχυση.

Στην αρχή της δεκαετίας του 2000 τα ποσοστά που επενδύονται στην εκπαίδευση έχουν συνεχώς ανοδική τάση¹⁷. Μεγάλο μέρος αυτών των επενδύσεων αφορούν στην εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στο σχολείο και στον τομέα που διεκδικεί ισότιμη μεταχείριση με την μονοπωλούσα ως τότε γενική εκπαίδευση, και δεν είναι άλλος από αυτόν της Κατάρτισης και της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, που παραμένει η πρώτη προτεραιότητα για τις πολιτικές επιλογές της Ε.Ε. Μπροστά λοιπόν στον όγκο των προβλημάτων, την ανάγκη μεταρρυθμίσεων και την υπέρβαση πολλές φορές των τοπικών παικτών και των αντιλήψεών τους, επιστρατεύεται σε πολλές περιπτώσεις η Ε.Ε. και ως πολιτική πρόφαση από τα Κράτη – Μέλη προκειμένου να εφαρμόσουν μέτρα που συναντούν έντονες αντιδράσεις σε κάθε χώρα. Η στροφή αυτή επιβεβαιώνεται με μια καταιγίδα Κειμένων της Ε.Ε. που κατευθύνουν την πορεία και υπογραμμίζουν τα πολιτικά προτάγματα¹⁸.

Η έκθεση με τον τίτλο «Στόχοι των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης», που εγκρίθηκε από τη Στοκχόλμη στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Μάρτιο του 2001, εντόπιζε νέους χώρους για κοινές δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που τέθηκαν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας. Οι χώροι αυτοί αντιστοιχούν στους τρεις στρατηγικούς στόχους:

α) βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης,

17. *Eurydice*.

18. *EE C 18 της 24.1.2009*.

β) διευκόλυνση της πρόσβασης για όλους στα συστήματα εκπαίδευσης,

γ) άνοιγμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον ευρύτερο κόσμο.

Σε μια σειρά από κείμενα που καθορίζουν τις προτεραιότητες και τις βασικές κατευθύνσεις της Ε.Ε. για την Εκπαίδευση και την Κατάρτιση, αρχίζουν κατ' αρχήν να αναφέρονται οι βασικοί στόχοι για το 2010¹⁹. Αφορούν σε:

- βασικές γνώσεις,
- πιστοποίηση προσόντων,
- ανάγνωση,
- κατανόηση μαθηματικών εννοιών,
- γνώση ξένων γλωσσών,
- ικανότητα στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Αλλά και μια σειρά ποσοστών που αφορούν τόσο στη συμμετοχή όσο και στις επιδόσεις στον τομέα της εκπαίδευσης, όπως:

- το ποσοστό ολοκλήρωσης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- το ποσοστό συμμετοχής στη Δια Βίου Μάθηση,
- το ποσοστό εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- τη βελτίωση των ποσοτικών δεδομένων που μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία ή μη της «ανταγωνιστικότερης οικονομίας στον κόσμο»²⁰.

Μέσα σε ένα κλίμα ευφορίας που δικαιολογούσε η κυκλοφορία του νέου νομίσματος και το ξεπέρασμα της κρίσης στα χρηματιστήρια της Ασίας, τα κείμενα αυτά έθεταν μεγάλες προκλήσεις που αναθεωρήθηκαν και επαναπροσδιορίστηκαν στην πενταετία που ακολούθησε²¹.

Η ανακοίνωση του Μπορντώ²², είναι ένα κείμενο που εστιάζει στις πολιτικές για την εκπαίδευση και την κατάρτιση, δείγμα του βαθμού στον οποίο εντασσόταν η Περιφερειοποίηση στις πολιτικές αυτές επιλογές. Η μόνη αναφορά στην τοπικότητα, έρχεται όταν απαιτείται να εφαρμοστούν και μάλιστα αποτελεσματικά, όλες οι πολιτικές πρωτοβουλίες. Τότε επιστρατεύονται - άραγε από πού - οι κοινωνικοί εταίροι και απαιτείται η εμπλοκή κάθε τοπικού παίκτη, και των πολιτών προκειμένου να υιοθετηθεί και να εφαρμοστεί, το Πλαίσιο Προσόντων στην Κατάρτιση²³ για παράδειγμα. Πρόκειται για μια έκκληση στην ουσία για να γίνουν πράξη τα επίπεδα κατάρτισης και το πλαίσιο προσόντων, μια σημαντική τομή στην πολιτική της Ε.Ε. δεδομένου, ότι δημιουργούσε ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς το οποίο πράγματι ευνοεί την Περιφερειοποίηση μια που επιτρέπει την ασφαλή και χωρίς γραφειοκρατικές βραχυκυκλώσεις αναγνώριση των τίτλων σε όλη την Ευρώπη. Δημιουργεί έναν κοινό κώδικα κατάρτισης διευκολύνοντας την κινητικότητα και την αντιστοίχιση ομοειδών προσόντων και επαγγελματικών δικαιωμάτων.

Συνέχεια σε επόμενο τεύχος

19. ΕΕ L 394, 30.12.06, σελ. 10.

20. Συνθήκη της Λισαβόνας.

21. Αναθεωρημένη Συνθήκη της Λισαβόνας.

22. Ανακοίνωση του Μπορντώ, 2001.

23. «Social partners should be involved at all levels. The principle of shared responsibility between the State, social partners, local actors and citizens requires the participation of all these stakeholders in VET policies. Appropriate public and private resources should be mobilised, including European funds».